

наявністю функціональних складових, до яких віднесені: фінансова складова (досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів), адміністративна та інтелектуально-кадрова складові (збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства; ефективне управління персоналом), виробничо-технологічна складова (ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві техніки й технологій світовим аналогам); правова складова (всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства), ринкова або маркетингово-збутова (просування продукції на ринку), інформаційно-аналітична складова (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підприємства), екологічна складова (дотримання чинних екологічних норм), силова складова (забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства (передусім керівників) і збереження її майна);

організаційними рівнями управління, які забезпечують існування підприємства та його діяльність. Структуру організаційних рівнів можна представити у такий спосіб: найвищим є рівень власників підприємства; наступними є рівень вищої та середньої ланок управління; слід також врахувати рівень поточної діяльності підприємства відповідно бізнес-процесам або функціональним зонам його діяльності;

взаємозалежністю самого процесу забезпечення економічної безпеки підприємства та процесу виникнення і розвитку загроз його діяльності. Кожен з цих процесів має свої етапи, які можуть цілком або частково співпадати, або ж такі бути зовсім відокремленими.

Слід зауважити, що зазначені елементи просторової складової забезпечення економічної безпеки підприємства не є вичерпаними.

Часова складова забезпечення економічної безпеки підприємства ґрунтується на формуванні відповідної концепції по забезпеченню потреби підприємства у належному стані безпеки у теперішньому та створенні тих же умов для розвитку підприємства у майбутньому, з подальшим їх впровадженням. Часовий контент забезпечення економічної безпеки підприємства представлений трибічною контрольною процедурою, до складу якої входять превентивні заходи (прогнозування та діагностика на майбутнє бажаного стану безпеки підприємства), оперативні заходи (облік і контроль поточного стану безпеки функціонування підприємства з точки зору впливу загроз діяльності підприємства у теперішньому часі) та наступні заходи (аналіз стану безпеки за минулі періоди).

Істотним є те, що основною складовою контрольною процедури часового елемента забезпечення економічної безпеки визначено превентивні заходи діагностики стану економічної безпеки підприємства, які мають на меті, по-перше, виявлення сигналів про виникнення загроз стану економічній безпеці підприємства; по-друге, прогнозування майбутнього стану безпеки функціонування підприємства з подальшим виробленням заходів з протидії встановленим негативним тенденціям і визначенням необхідних за видом і розміром витрат на запровадження цих заходів у життя.

Таким чином, забезпечення економічної безпеки підприємства є складною інтегрованою категорією, розуміння якої може бути досягнуто лише через дослідження та ретельне вивчення кожного із запропонованих елементів просторової та часової складових як відокремлено, так і в сукупності з іншими елементами.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІНТЕГРОВАНИХ ПРОМИСЛОВИХ СТРУКТУР

О.Ю. Чорна, к. е. н., доцент

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Северодонецьк*

Роль інтеграційних процесів у вітчизняній економіці складно переоцінити. Надзвичайно важливими є процеси, що стосуються інтеграції промислових підприємств, які, навіть за часів економічної кризи, виробляють майже третину ВВП країни, близько 3/4 матеріальних благ, споживаних населенням, забезпечують робочими місцями майже половину населення України.

Отже, промислові структури, які утворюються внаслідок інтеграційних процесів, не можуть не впливати на економічну безпеку держави, тому їхнє дослідження потребує пильної уваги.

Щонайперше детального вивчення потребує понятійний апарат. Для термінологічного позначення складних організаційно-економічних утворень інтеграції суб'єктів господарювання використовуються різні поняття, найпоширенішими серед яких є "інтегрована корпоративна структура", "інтегрована бізнес-група", "інтегрована структура бізнесу (ІСБ)", "метакорпорація", "зв'язано-диверсифікована система", "інтергломерат", "об'єднання", "інтегроване підприємство", "інтегрована компанія". Таке різноманіття понять свідчить не лише про підвищену увагу до їхнього дослідження, а й про неоднозначність поглядів на інтеграцію суб'єктів господарювання в цілому та відсутність поняття, яке б розкривало специфіку створення об'єднань промислових підприємств. Під "інтегрованою промисловою структурою" (далі ІПС) пропонуємо розуміти ієрархічно та гетерархічно структуроване цілісне утворення акторів, чиї інтереси реалізуються в ході технологічних, економічних, організаційних, соціальних процесів, спільна діяльність котрих спрямована на досягнення загальних цілей, протистояння й подолання загроз, що виникають як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі таких структур.

До основних переваг створення та функціонування ІПС традиційно належать синергійний ефект від використання ресурсів, можливості здійснення масштабної інвестиційної діяльності, підвищення технологічного рівня виробництва, зміцнення конкурентоспроможності тощо. Водночас негативними наслідками створення та функціонування ІПС є труднощі, викликані розгалуженістю та різноманітністю переважної більшості акторів ІПС, неузгодженістю їхніх інтересів і незбалансованістю ресурсів, що, у свою чергу, може загрожувати економічній безпеці ІПС. Отже, зважаючи на те, що створення та функціонування ІПС має не лише переваги, але й суттєві недоліки, які, здебільш, є причинами виникнення загроз їхній діяльності, а також, урахувавши значущість впливу діяльності ІПС на економічну безпеку держави, цілком закономірним є припущення про необхідність вивчення економічної безпеки самих ІПС.

Незважаючи на значну кількість безпекознавчих досліджень, і дотепер немає одностайності думок щодо розуміння сутності економічної безпеки в цілому та економічної безпеки ІПС, зокрема. За результатами узагальнення існуючих у сучасній економічній науці тлумачень сутності економічної безпеки під економічною безпекою ІПС розуміємо здатність до збереження економіко-технологічної та організаційно-соціальної цілісності такої структури внаслідок протистояння й подолання загроз, що існують у її зовнішньому та внутрішньому середовищі, шляхом узгодження інтересів акторів ІПС і досягнення збалансованості їхніх ресурсів у часі та просторі.

Наріжним каменем запропонованого розуміння економічної безпеки є її цілісність, порушення котрої призводить до руйнування ІПС. Тому економічна безпека ІПС, відіграючи в даному випадку роль "охоронної" функції ІПС, тлумачиться як здатність до збереження її економіко-технологічної та організаційно-соціальної цілісності. Таке розуміння цілісності зумовлене передусім специфікою утворення самих ІПС.

Цілісність визначається необхідністю створення єдиного організаційно-економічного простору взаємодії акторів ІПС. Під економіко-технологічною цілісністю розуміємо упорядкований набір взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів, функціонування яких є результатом взаємопроникнення економічних і технологічних процесів, що складають основу діяльності ІПС. Економіко-технологічна цілісність є базовою для розуміння природи виникнення ІПС і формулювання поняття її економічної безпеки, тоді як організаційно-соціальна цілісність є її логічним продовженням. Організаційно-соціальна цілісність являє собою взаємодію організаційних і соціальних процесів, які нерозривно пов'язані з економічними та технологічними процесами і формують контури управління ІПС. Усі ознаки цілісності ІПС неможна розглядати відокремлено, оскільки зміна будь-якої ознаки зумовлює трансформацію цілісності ІПС, що позначається на економічній безпеці ІПС.

Отже, для ІПС забезпечення економічної безпеки важливе в першу чергу тому, що активно задіяний потенціал їх акторів є визначальним стабілізуючим чинником антикризового розвитку, гарантом економічного зростання і підтримки економічної незалежності й безпеки країни.

Література:

1. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : [монография] / Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. — К.: Либра, 2003. — 280 с.
2. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : [монографія] / О. М. Ляшенко. — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2011. — 400 с.
3. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] / [Козаченко Г. В., Ляшенко О. М., Безбожний В. Л. та ін.]. — Луганськ: Елтон-2, 2010. — 326 с.

РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Т. М. Янковець, к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

Національна економіка країни формується з сукупності взаємопов'язаних видів економічної діяльності, які, у свою чергу, формуються з сукупності підприємств – структурних одиниць національної економіки. Економіки різних країн мають національні особливості. Розвиток як окремих підприємств, так і національних економік залежить від розвитку їхнього потенціалу.

Потенціал економічних систем різних ієрархічних рівнів (національної економіки, видів економічної діяльності, підприємств) як економічна категорія являє собою сукупність ресурсів і компетенцій як чинників впливу на можливості використання ресурсів для досягнення поставленої мети. Існують різні підходи до сутності потенціалу, його структуризації та формуванню, але визначальним на сьогодні залишається системний підхід. Досягнення поставленої мети – це певний результат на виході системи. Цей результат в умовах ринкових відносин має бути прогнозованим, тобто з застосуванням системного підходу спочатку формуються вимоги до виходу економічної системи (результату), потім вимоги до входу (ресурсів), компетенцій і процесів (складових внутрішньої структури) з урахуванням впливу чинників зовнішнього середовища та наявності зворотного зв'язку між усіма системними елементами.

Розвиток потенціалу передбачає ефективне використання наявних ресурсів та їх відтворення у новій підвищеній якості. Важливе значення для розуміння процесу формування потенціалу має його структуризація та оцінка. Формування та розвиток потенціалу національної економіки можливо розглядати за сферами суспільного виробництва та відповідними видами економічної діяльності. За участю у створенні економічних благ суспільне виробництво поділяють на сфери матеріального і нематеріального виробництва. У кожній з них формується власний потенціал – матеріальний і нематеріальний. До складових матеріального потенціалу національної економіки відносяться промисловий, сільськогосподарський, будівельний, транспортний, матеріально-технічний, торгівельний потенціали. До складових нематеріального потенціалу відносяться потенціал житлово-комунального господарства, освітній та науковий, потенціал охорони здоров'я, фінансово-кредитний, потенціал страхування, потенціал послуг. Така структуризація дає можливість загалом на рівні країни оцінити потенціал з метою визначення можливостей його розвитку.

Важливо прогнозувати майбутній рівень потенціалу з урахуванням впливу чинників зовнішнього середовища. При цьому під час оцінки потенціалу доцільно враховувати динаміку його розвитку у минулому.

Оцінку потенціалу економіки країни можливо проводити за даними Державної служби статистики, оскільки уточнена інформація є у вільному доступі (з застосування так званого способу отримання інформації «кабінетне дослідження» (desk research) [1]).

Якщо розглядати розвиток потенціалу окремих видів економічної діяльності, матеріальний потенціал можливо оцінити за показниками: обсяги реалізованої промислової продукції; продукція сільського господарства; введення в експлуатацію загальної площі житлових будинків; перевезення вантажів усіма видами транспорту; оборот роздрібною торгівлі.